UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 22 01 12 004 2

1124

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL Kamil Efendi
248 Adab-ı kuzat
K2296
A7
18--

ب

ب ب

ب ب

ق ب

ش

البحر

Kāmil Efendi

Ādāb-ı ḳużāt

LIBRARY
JUN 16 1972
UNIVERSITY OF TORONTO
PL 248 K2296A7 18--

بسم الله الرحمن الرحيم

وصلی الله علی سیدنا محمد واصحابه اجمعین

حمد لله اولدی زیبا اشبو نظم دلکش   چون شریعت قیلدی احسان اول کریم لامکان
صد درود وصد سلام اولسون حبیبک روحنه   همدخی اصحاب وآل وتابعینه همان
حضرت عبد المجید خان اولدر داراجهان   طالع شاهانه‌سی اولسون گشاده هر زمان
عدل واحسان لطف وجودی عالمه بک چوقدرر   سیما اهل علومه داد واحسانی عیان
چوق مکاتب یاپدی اول شاه علم وعرفان اهلنه   جمله اطفال شوقه کلدی علمه اولدی طالبان
عمر واقبال وداد اجلالی آنک اولسون فزون   دمبدم تختنده اولشاه اوله دائم کامران
کوکب اقبالی اولسون برج علاده سایبان   مضمحل ایتسون خدا اعدای دین کافران
برگهر پیدا ایدی عصرنده آنک بی نظیر   علم وعفت فضل وحکمت صاحبی ایدی همان
عارف حکمت بک افندی اولدی مفتی الانام   شوقه کلدی جمله انام همدخی دانشوران
لطف وجود احسانی افزون ایدی اول والاجناب   باخصوص اصحاب فضله اولدی احسانی عیان
پادشه دوردقجه دورسون مسند فتواده اول   چشمهٔ فیضندن ایچسون هپ عطاش افتاده کان
بک مشوش اولمشیدی چون قضا کیفیتی   نا اهل الندە قالمشدی حکومت چوق زمان
چونکه تشریف ایلدی اول ذات والا مسندە   اهلنی تمییز ایچون اول قیلدی تأسیس امتحان

کورمدم بن فقه ایچنده ترکجه بر منظوم کتاب
چون بو عبد کم بضاعه کلدی بر شوق جدید
یاوری توفیق حقله ایلدم نظمه شروع
چون حدیث عدل ساعت نظمنه قیل استناد
اولا تهذیب اخلاق ایلسون قاضی اولان
اهل علم وفضل ایله قاضی اوله دایم جلیس
سوق وبازارده اول دایم ایتمسون بیع وشرا
امر حقه امتثال ایتمک کرکدر دائما
چونکه زین بن نجیمدن ایتدی بر سائل سؤال
عقل وحریت ونظر ونطق بهدخی اسلام بلوغ

تا اوله بو نظم دلکش یادکار قاضیان
تورکجه آداب قضایی ایلدم بر بر بیان
حفظ وحرز ایتسون آنی حکام نواب هر زمان
القضاء بالحق من اقوی الغرا یصدر همان
رفق وعفت قول لین ایتملی دایم همان
قول فعلنده همیشه صادق اولمقدر همان
مجمع ناسده اوتورمق ذل موجبدر همان
نهی باریدن دمادم اجتناب ایتسون همان
قول مختار اوزره یازمش شرط قاضی بی همان
سابعنجی حد قذفدن سالم اولمقدر همان

دربیان اسباب قضا

چونکه اسباب قضایی بیلمک استرسن عیان
بینه اقرار نکول وهم یمین ایتمکدرر
درمختارده یازلمش قاضینک اهلیتی
فاسق اهلیدر آنک تقلیدا اما اثم اولور
دنیوی عدوانی اوزره حکمی نافذ اولمدی
حضرت اباحنیفه صکره حضرت یوسفک
هم زفر صکره حسن بن زیادک قولنی
برامرده ایکی مفتی بیننده دوشسه خلاف
اوله مشکل بر حکم امرنده قیلسون مشورت

صاحب اشباه طریق سبعه ده ایتمش بیان
علم قاضی هم قرینه هم قسامه در همان
شاهدک اهلیتی شرطندن اولمشدر همان
عدل وصالح اوله قاضی پک کوزلشیدر همان
عدل اولورسه حکمی جائز اولمسی لایق همان
صکره ده حضرت محمد قولنی توتسون همان
مجتهد ایسه مخیر جمله افوالده همان
قول افقه صکره اورع سوزونی توتسون همان
احسن دانشورانک قولنی آلسون همان

ایلسون حکم قضا کوردیکی طوغری قول ایله
فی الفقه اقوی اولورسه آنی اخذ ایتسون همان

هیچ روایت بولمسه قاضی سلفدن هم خلف
هب وجوه فقهه عالم ایسه قاضی اولزمان

اهل علم واهل فقه ایله ایدرسه مشورت
اول قاویله عمل قیلسون او قاضی بیگمان

اینه قاضی حکمی تأخیر مستحق عزل اولور
هم ائمه درهم دخی تعزیره شایاندر همان

در بیان رشوت

آلسه رشوت کندی یا اعوانی بکدل بکجهت
حکمی نافذ اولماز آنک اوخصوصده بیل همان

عدل ایسه فاسق اولور هم انعزاله مستحق
عزلی واجب بر فعلدر اجتناب ایتسن همان

لایق اولدر دینده موثوق اولملی فهمنده هم
هم عفاب وهم صلاحده ثابت اولمقدر همان

سنت وآثاره عالم هم وجوه فقهه کیم
اجتهاد شرط اولوبت اولدی قاضی یه همان

ملتقی هم ملا خسرو ایلدیلر اختیار
اقدر واولی اولان لایق قضایه بی‌گمان

اولمیه فظ وغلیظ هم دخی جبار وعنید
عجز وظلمدن قورقان آدم اولسون قاضی همان

آنی تقلید ایلمک رخصتدر یعنی مباح
اولدی ترک ایتمک عزیمت قاضی حقنده همان

اولمه طالب سن قضایه هم لسان وقربله
سندن عالم اولماز ایسه فرض عین اولور همان

غیر اهل اولان کمسنه ایلیه اکا دخول
درمختارده یازلمش حرمت قطعی همان

صره وداماده بولدم هم مؤید زاده‌ده
اکثرک نظمه کتوردم کوشمال ایتسن همان

درت خصال ایتسه ظهور قاضی اولنا ناگهان
اکور صاغر مجنون ومرتد اولسه معزولدر همان

عارض اولسه قاضی یه هم ونعاس وغضب وجوع
عطش وحاجت اولسه کف ایتسون قضایی اولزمان

برحدیثنده بیوردی ایلمز قاضی قضا
اولسه غضبان یا که شبعان کف ید ایتسون همان

حکم ایچون قاضی اوتورسه ظاهر مسجده هم
جامع اولی در جلوسه خاص عام کلسون همان

لابأسدر اینسه دارنده جلوس احکام ایچون
اذن عام ایله دخوله ایلسون رخصت همان

بزازیه

مخزن الفقه
اکمل ::
مؤید زاده

برخصوصده حکمی انکار ایتسه خصمندن بری		اولمدی مقبول معذول قاضینک قولی همان

دربیان مسائل اربعه فی قبول الشهادة

برخصوصده قاضی قرضا ایتسه انکار حکمی سن فلان اوزره فلانک حقیچون ایتدک قضا بونده واردر درت مسائل بریسی انجق بودر صورت ثالث تذکر قیلمیه اصلا شهود فی الکتاب اخبارده اما کلمسه خاطرلرک		چون شهادت قیلسه کویا قاضی اوزره شاهدان هم محمد قولی اوزره اولدی مقبول شاهدان قمطر قاضی ایکنجی خطی کورسه شاهدان رابعنجی استماعک بولسه فرضا شاهدان قول مرجوح اوزره مقبول اولدی قول شاهدان

خلاصه فیضرلی

دربیان انواع الهدایا

هب هدیه اوچ نوعدر اولدی بریسی حلال للتودد اوزره ایدا اولنان شیدر حلال جانب مهدی علیه ویریلان اولدی حرام صاحب اشباه یازمش ایکی مهدیدن جواز ولسه مهدی قرباسی یا مقدم عادتی جائز اولدی اهل علمه برعوض اولمزسه کر	•	مهدی آخذ جانبندن بیغرض اولسه همان جانبینه اول حرامدر رشوه ظلم ایچون اولان اول هدیه کف ظلم ایچون ویرلمشدر همان شاه و پاشادن هدیه کسن قبول ایله همان آلمسی قاضی یه جائز بو ایکی پرده همان واعظ و مفتی و امام آلسون هدیه هر زمان

بزازیه

خزانة المفتین

بزازیه

در مختار

دربیان المقصود عن القضاء

مقصد اولدر هم قضادن عدل اظهار ایلمک مستحقه حق ایصال ایلمک اولدی صواب		امر معروف نهی منکر دفع ظلم ایتمک همان ظالمیندن المق اولدی حق مظلومی همان

خزانة المفتین

دربیان قاضینک اوچ قسمه منقسم اولدیغی

چون علیدندر روایت اولدی اوچ قسمه قضا | اهل دوزخدر ایکیسی بریسی اهل جنان
قسم اول قاضی عالم قضا ایلر خلاف | عن جهل ایلر قضایی قسم ثانی جاهلان
سسبوبن دانشورانه علم حق ایلر عطا | اهل جنتدر صنوف عالمان عاملان

در بیان مراتب تقلید قضا علی خمسة صورة

چون قضا بش صورت اوزره واجب اولدی اولا | مستحب مکروه مخیر هم حرام اولدی همان
هم تعین ایتسه بالغرض غیری اصلح اولسه | واجب اولدی هم قبول ایتمک قضایی ای جوان
غیری صالح اولسه فرضا اصلح اولسه اندن اول | هم قبول ایتمک قضایی مستحب اولدی همان
غیر ایله اولسه مساوی فی الصلاح والقیام | رد و قبولده اولکشی اولدی مخیر ای جوان
کندی صالح غیری اصلح اولسه عصرنده آنک | ایتمسون اصلا قبول اول اولدی مکروه بیگمان
اولمیا انصاف بی دین نفسه تابع جاهلک | هم حرام اولدی اکا تقلید ایتمک الامان

در بیان اصلاح اقارب بینی

ایکی قرداش یا بنو الاعمام تخاصم ایتسه لر | لایق اولدر حکمه تعجیل ایتمسون قاضی اولان
دفع مجلس ایلر الحق بینلرین اصلاح ایچون | اقربا بینینی اصلاح نیک خصلتدر همان

در بیان الرأی للقاضی فی عشرة مواضع

رأی قاضیدر اون یره ای صاحب کمال | مدعی به اولا قاضی سؤال ایتسه بیان
امتناع ایتسه سبیدن قاضی لایجبر علیه | هم حساب دین مطلوب ایلمک عن جانبان
اول ایکیسی امتناع ایلرسه لایجبر علیه | هم شهودک بینینی تفریق وتنجید همان
هم زمان هم مکان اولدی دروجهی سؤال | خامسنجی جائز اولدی ایتسه تحلیف شاهدان

ساد سنجی اب ووصیدن بربسی صانسه عقار / هم مخبر اولدی قاضی نقض وامضاده همان
سابعنجی حبس مدیون مدتنده یا فرار / اولدی قاضی هم مخبر ملک وتقییده همان
سارق ومدیون محبوسک فراری خوف اوله / ثامننجی قید وبندنده مخبر قاضیان
تاسعنجی شاهدینه دین واعلامدن سؤال / عاشرنجی بیع ایدرسه بر عقاری ناظران
خائن ایسه عزل ایدر یا ضم ایدر اکا ثقه / اشبو صورنده مخبر اولدی قاضیلر همان

در بیان تحلیف القاضی بلا طلب الخصم فی خمسة مواضع

مدعی تحلیف اولینور خصم طالب اولسه کر / بش محلده اولدی تحلیف حق شرع اولمش همان
بکر بالغ اولسه فرضا ایتسه تفریق ادعا / قاضی تحلیف ایلر آنی زوجه دانشمند همان
مشتری شفیع نفقه غائبک هم زوجه سن / میت اوزره ادعای دین ایدن داین همان
قاصنجی ملکنی اثبات ایدرسه مستحق / طالب خصم اولمدن قاضی یمین ویرر همان

در بیان حق مجهوله تحلیف فی ستة مواضع

حق مجهول اوزره قاضی کمسه یه ویرمز یمین / شش صور اشباهده کوردم ایتمش استثنا همان
چون متولی الوقفله ایتامه اولان اوصیاء / بو ایکی صورنده اتهام ایتسه فرضا قاضیان
مودعندن ایتسه مودع هم خیانت ادعا / رهن مجهول همدخی دعوای سرقت غاصبان
اشبو التی یرده قاضی خصمنه ویرر یمین / صاحب اشباه تجویز قیلدی تحلیفی همان

در بیان شهادة حسبة فی ثلثة عشر مواضع

ولدی اون اوج یرده مقبول هم شهادة حسبة / استماع ایلر قضاة آنی دعاوسن همان
فی الوقف تطلیق زوجه هم طلاق تعلیقدر / حج ونذر بر جوارده هم هلال رمضان

خلع نسب حد الزنا حد شرب ایلا ظهار ٭ اون اوجنجی حرية المصاهرة ولمس همان

اینسه تأخیر شهادت شاهد حسبه برای ٭ عذری اولمزسه آنی قاضی قبول ایتمز همان

در بیان قبول الشاهد واحد عدل فی اثنی عشرة مواضع

اون ایکی صورتده مقبول عدل شاهد واحدك ٭ اولا تقویم متلف جرح تعدیل ترجمان

جودة المسلم فیه همدخی اثبات عیب ٭ قاضی کوندرسه رسولی تذکیه ایچون همان

بعد مضی المدة اولدی دخی اخباره فلس ٭ اعتدال عندنده کورمك شهر رمضانی همان

ارش متلف اینسه تقدیر ایله اخبار موت ٭ اینسه اخبار اولدی مقبول قول امین قاضیان

اشبو اون ایکی صورده بك کواه اولسه اکر ٭ عدل اولورسه چون قبول ایلر آنی هب حاکمان

در بیان احکام اربعه شرایع

درت طریقله ثابت اولدی شرع احکام مبین ٭ اولا تبیین ثانی اقتصار اولدی همان

انقلاب اولدی اوجنجی رابعنجی استناد ٭ بو البقا اشباه قیلدی اشبو احکامی بیان

در بیان بلانجی قاضی معزول قولیله تصدیق اولندیغی

قاضی معزولدن انجق اینسه برشخص ادعا ٭ حقسز آلدك بنك غروشم ویر بکا دیسه همان

زید غائب بیك غروشی ایندی سندن هم طلب ٭ ثابت اولدی بندخی حکم قضا ایتدم همان

سندن الدم زیده ویردم بنده برشی قلمدی ٭ هم یمینسز صادق اولدی قاضی قولنده همان

در بیان تفریق القاضی بین الزوجین فی سبعة مواضع

فرقه اون اوجدن بدیسی اولدی محتاج قضا ٭ فرقه اولمزسه توارث پایدار اولور همان

هدایه

فرقه باجب وعنه هم کفائه اولمه
چون بلوعیله مخیر مهری نقصان هم لعان
زوج ابا ایلرسه فرضا دین اسلامدن همان
قاضی تغریقینه محتاج اولدی هفت صنوز همان

در بیان اجابت قاضی الی الدعوات

هم جلوس اقبال خصمین بینمی قیلیسون سوآ
دعوة عامه اجابت ایلسه لابأس اولور
دعوت خاصه اجابت ایلمز قاضی اولان
سنت فخر الرسلدر قبل اجابت آن بآن

مسائل شتی

برخصوصك استماعك قاضیه نهی اینسه شاه
برخصوصده زید فرضا اولسه مقضی علیه
ضحك نظر مسار اشارت قیلمه زینهار جهته
چون قضا تقلید جائز دیدی اکثر فقهاء
مجلس قاضیده خصمین بر بریننم اینسه‌لر
ولمدی لایق نسا یه چون قضا تولینك
استماعی غیر جائز اوخصوصده بعد ازان
اوخصوصك استماعی غیر جائز در همان
احدی الخصمینه اولمز هم ضیافت ای جوان
اولسه سلطان عدل جائز یا که کافر بیگمان
اول ایکیسین حبس وتعزیر یا که عفو ایلر همان
حد وفوده حکمی جائز اولمدی آنك همان

خاتمة المنظومة

قاضیان اخوانم اولسون بو نظم یادکار
باادب حکامه اشبو نظم اهدا ایلدم
ناظم آداب کامل عبد کمتر داعیان
نامنه آداب قضاة تسمیه قیلدم همان
اشبو مصرع دوشدی تاریخ کاملا جوهر فشان
اشبو نظمنده خطا چوق عفوه محتاجدر همان

تمت هذه المنظومة بعون الله تعالی الملك الوهاب وصلی الله علی سیدنا محمد
وعلی آله واصحابه واتباعه الاخیار
م

المجبوب هو مقطوع الذكر والخصيتين والخصي هو مقطوع الخصيتين فقط والعنين هو من لا يقدر على الجماع او يصل الى الثيب دون البكر او لا يصل الى امرأة واحدة بعينها ويقال المقطوع الذكر مذكور ايضا كما يقال الشعرة المقطوع مسمور. كليات ابو البقاء

ولو شهد شاهدان ان القاضي قضى لفلان على فلان بكذا وقال القاضي لم اقض بشيء لا يجوز شهادتهما عندهما وعند محمد رحمه الله يقبل وينفذ وههنا اربع مسائل احدها هذه والثانية مسئلة القمطر وقد ذكرنا الثالثة الشاهد اذا رأى خطه ولم يتذكر الحادثة الرابعة اذا وجد سماعه في كتاب الاخبار ولم يتذكر محمد رحمه الله جوز في الكل ووسع وابو حنيفة رحمه الله لم يجوز وضيق في الكل حتى قلت رواية الاخبار مع كثرة سماعه فانه روي انه سمع من الف واني رجل غير انه بشرط الحفظ من وقت السماع الى وقت الرواية وابو يوسف رحمه الله جوز اذا وجد في ديوانه وفي رواية الاخبار ولم يجوز فيما سواهما

من خلاصة الفتاوى — كذا في فتاوى الفيض الكركي

اقرار المريض على اربعة اوجه

وارثنه ايتسه فرضا دينى اقرار بر مريض	ابتداء يا حكايه اولمدى جائز همان
اجنبي يه ايتسه اقرار ما تقدم دينى	جمله مالندن ادا لازم كلور سن بيل همان
ابتداء ايتسه اقرار اجنبي يه دينى	معتبر اولدى ثلثدن يازدى بدر الدين عيان

بفيضه تعالى

حبذا منظومه شرعى المقال والبيان	حفظ ايدوب تحسينه مظهر اوله اهل امتحان
كامل صنف الموالى نظم وانشا ايليوب	ياد كار ايتدى قضاته ذكر خير اولسون همان
مبتلا اولنلر فكر ايدوب امر قضانك حاللرى	ايده ليم حقدن تمنى خلاصى هر زمان
بويله تركى منظومه بر مثلى سبقت ايتمدى	طبع ونشرينه موفق ايده رب مستعان

قرضها وحررها افقر الموالی صحافلرشبحی زاده سی احمد نظیف المعاون الثانی بقاضی

دار الخلافة العلیة بمنه وکرمه تعالی

ناظم کامل افندی افقر دانشوران	وقتنک ابن کمالی اول ظریف ونکته دان
فضا ابله مألوف اولوب عالمده اولذات شریف	ابتمده اجرای احکام الهی هرزمان
حسن وجه اوزره بومنظومه یی ترتیب ایدوب	ایلدی آداب قضایی زهی حق وبیان
ولدی بیک الزم مسائل قاضیانه آنده درج	مشکلاتک حل اولور شوقی اوقوفهم ایت بهان
بلمش سعی بلیغ حقا اوذات بر هنر	عمر واقبالک فزون ایتسون جناب مستعان

هذا المحرره الفقیر السید حسن الحسینی شوقی

عن کتبه تفتیش اوقاف

مت

کارم خطا وهرچه بود ازمن آن خطاست　　بنگر مرا که مردم جرم آفریده ام

مت

قبیل نظر عین الرضا اشبو نظم نادره　　چشم سخط ایله بقان کوزکور نابینا شده

مت

فان تجد عیبا فسد الخللا　　جل من لا فیه عیب وعلا

کتبه المذنب الفقیر عبد خلوصی العریف

برفنه وی عفی عنه

الباری

م

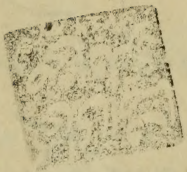

3 1761 08159524 1

PL
248
K2296
A7
18--